

І. Мельничук тлумачить діяльність соціального працівника як зону довіри між людьми, шлях до взаєморозуміння, спілкування. Соціальний працівник, в її розумінні, повинен бути гуманістом, мати комунікативні та організаторські здібності, високу духовну, загальну культуру, почуття такту, вміти аналізувати соціальні явища, процеси, бачити своє місце і роль у суспільному житті, мати чіткі ідеологічні та моральні принципи [3, с. 94].

Сучасний соціальний працівник – це спеціаліст в галузі соціальної інженерії і технології, котрий ґрунтовно володіє правовими, моральними, і психологічними особливостями життєдіяльності людей.

Існують й інші визначення соціального працівника. «Професія «соціальний працівник» заохочує соціальні зміни, вирішення проблем у людських стосунках, просуває ідею насаження та визволення людей з метою поліпшення людського життя»

[4, с. 11].

На сучасному етапі розвитку суспільства існує потреба у пошуку нових пріоритетів в освіті та підготовці спеціалістів усіх сфер. Зміна характеру і змісту праці ставить перед суспільством важливі завдання, пов'язані із реформуванням концептуальних, структурних та організаційних засад підготовки спеціалістів, в тому числі і соціальних працівників.

Сьогодні жодна розвинута країна не може існувати без соціальних працівників, підготовлених в університетах та спеціальних навчальних закладах, оскільки професійно підготовлені соціальні працівники допомагають усім, хто цього потребує, вирішувати проблеми, що виникають в їх повсякденному житті, в першу чергу тим, хто не захищений в соціальному плані. Підготовка майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності є основою їх майбутньої високої кваліфікації у процесі здійснення трудової діяльності.

Література і джерела

1. Буркова. Л.В. Соціомічні професії: інноваційна підготовка спеціалістів у вищих навчальних закладах: монографія / Л.В.Буркова. – К.: Інформ. системи, 2010. – 278 с.
2. Лукашевич М.П. Соціальна робота (теорія і практика): Підручник/ М.П.Лукашевич, Т.В.Семигіна – К.: Каравела, 2011. – 368 с.
3. Мельничук І.М. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій [монографія]. / І.М.Мельничук. – Тернопіль: Економічна думка, 2010. – 326 с.
4. Соціальна робота : в 3 ч. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. – Ч. 1: Основи соціальної роботи / Н.Б.Бондаренко, І.М.Грига, Н.В.Кабаченко та ін.; за ред. Т.Семигіної та І.Григи. – 2004. – 178 с.
5. Теорія і методи соціальної роботи: підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Т.В.Семигіної, І.І.Миговича – К.: Академвидав, 2005. – 328 с.
6. Технологии социальной работы : учебник под общ. ред. проф. Е.И.Холостовой. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 400 с. – (Серия «Высшее образование»).

Социально-экономические превращения, которые происходят в настоящее время в нашей стране, повзвали к жизни изменения в системе высшего образования. Система подготовки социального работника, которая возникла в течение последних лет и постоянно разрабатывается научными работниками, сориентирована главным образом на овладение им определенной системой теоретических знаний, где важное место занимают философия, социология, психология, педагогика и тому подобное, методологических принципов, специальных умений, методик и технологий. В статье определено теоретические основы подготовки будущих социальных работников к профессиональной деятельности. Анализируются основные понятия относительно подготовки будущих специалистов по социальной работе.

Ключевые слова: социальная работа, социальный работник, готовность, компетентность, профессионализм.

Socio-economic transformations, which take place nowadays in our country, called to life changes in the system of higher education. The system of social workers training, which arose up during the last years and is constantly developing by researchers, is orientated mainly on the capture of the certain system of theoretical knowledge, where an important place is occupied by philosophy, sociology, psychology, pedagogics and others like that, methodological principles, special abilities, methods and technologies. The author of the article has provided theoretical bases of future social workers training to their professional activity. Basic concepts have been analysed in relation to the training of future social work specialists.

Key words: social work, social worker, readiness, competence, professionalism.

УДК 378.147:058]: 364-43

СТУДЕНТСЬКИЙ ВОЛОНТЕРСЬКИЙ ГУРТОК ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

*Клименюк Наталія Василівна
Стремецька Вікторія Олександрівна
м.Миколаїв*

Представлено історико-теоретичний аналіз функціонування студентських волонтерських гуртків, наводяться версії щодо їх виникнення. Описано досвід діяльності гуртка "Волонтерська студія" Миколаївського національного університету ім. В.О.Сухомлинського. Функціонування такого гуртка дасть можливість оптимізувати підготовку студентів спеціальності "соціальна робота", причому як у галузі їх теоретичної, так і практичної підготовки.

Ключові слова: волонтерська діяльність, науковий гурток, студентський волонтерський гурток, соціальна робота.

Актуальність даної статті зумовлена обмеженістю наукових досліджень з питань організації та діяльності студентських фахових гуртків, зокрема із соціальної роботи. Останнім часом особливої важливості набули питання повноцінної професійної

підготовки майбутніх спеціалістів. Формування їх високої фахової компетентності є вимогою сучасного суспільства. Саме тому першочерговим завданням для педагогів вищої школи є пошук ефективних форм організації навчання та виховання студентської молоді. Одним із варіантів реалізації зазначеного завдання є створення студентського наукового гуртка, який дає студентам можливість розширювати їх світогляд, вільно спілкуватись, брати участь в обговоренні актуальних проблем, залучатись до розгляду та спроб вирішувати наукові проблеми професійного спрямування. Особливої актуальності сьогодні набуває залучення до гурткової роботи студентів спеціальності “соціальна робота”, професійним обов'язком яких в майбутньому стане здійснення соціальної роботи з різними вразливими категоріями населення. Участь у гуртках із професійно-орієнтованих дисциплін теоретичного характеру, таких як, наприклад, “Теорія соціальної роботи”, “Історія соціальної роботи”, “Деонтологія” та інших дасть можливість посилити їх теоретичну підготовку у галузі соціальної роботи, що важливо в умовах обмеженості інформаційних ресурсів. Однак не менш важливим є участь студентів у науковій гуртковій роботі з дисциплін прикладного характеру, де вони, крім теоретичних знань, можуть також набути практичних навичок. Таким є зокрема студентський науковий волонтерський гурток.

Аналіз наукових робіт останніх років з досліджуваної проблеми засвідчує, що періодично з'являються праці щодо створення і функціонування студентських наукових гуртків різних галузей знань. Зокрема, цієї теми торкалися Я.В.Бойко [2], З.Н.Курлянд [11], В.С.Марцин [15], О.М.Цапок [17], В.М.Шейко [18] та інші. Однак чітке визначення поняття “студентський науковий гурток” в довідкових виданнях відсутнє. Водночас практично немає наукових досліджень, які б торкалися роботи студентських волонтерських гуртків. В основному описується досвід діяльності таких гуртків без їх теоретичного узагальнення. В контексті теми важливою є література, присвячена волонтерству в цілому [5; 6; 12; 13], підготовці студентів спеціальностей “соціальна педагогіка” та “соціальна робота” до волонтерської діяльності [1; 3; 4; 8; 9; 10].

Враховуючи вищевикладене, метою цієї статті є історико-теоретичний аналіз діяльності студентських волонтерських гуртків.

Традиційною формою організації студентської наукової роботи, яка широко використовується для залучення студентів до вивчення загальнонаукових, суспільних та спеціальних дисциплін у вузах, є студентські наукові гуртки. Вони створюються при кафедрі чи науковій лабораторії і являють собою порівняно невеликі колективи, об'єднані розробкою певної наукової проблеми [18, с.28]. Студентський науковий гурток, як правило, об'єднує ентузіастів, які вивчають принципи, методи та прийоми ведення наукової роботи.

Наукові гуртки створюються в основному для студентів молодших курсів. Це перший етап, початкова форма оволодіння майбутніми фахівцями навичками наукового дослідження. Робота у таких гуртках забезпечує необхідне поєднання масових форм роботи (бесіди, диспути, тематичні вечори, обговорення доповідей тощо) з обов'язковим дослідженням кожним студентом індивідуальної теми. Діяльність у науковому гуртку має творчий характер і виховує у студента якості дослідника, збагачує й закріплює знання й уміння студентів, готує їх до розв'язання завдань, які мають практичне значення для держави.

Наукова творчість студентів стала традиційним засобом розвитку майбутніх спеціалістів. Студентські наукові гуртки, проблемні групи, об'єднання сприяють оволодінню студентами науковими методами пізнання, дослідження, написанню наукових доповідей, створенню повідомлень про виконану роботу, участі у різноманітних виставках, олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт, обговоренню наукових питань, виступам із результатами досліджень на студентських науко-

вих конференціях. Як активні учасники студентських наукових гуртків, проблемних груп, майбутні спеціалісти самостійно виконують завдання різної складності в лабораторіях, інститутах, школах, під час навчальних і наукових експериментів, практики тощо [15].

Зміст роботи в гуртках та форми підведення її підсумків в кожному вузі мають свої особливості. Для більшості гуртків у вузах характерне написання рефератів та доповідей, їх активне обговорення, винесення кращих доповідей на студентські вузівські та міжвузівські конференції, висування на студентські конкурси. На засіданнях гуртка обговорюються наукові доповіді, часто вперше в житті написані студентами. На обговорення членами гуртка виносяться не лише студентські наукові роботи, а й доповіді, написані під керівництвом вчених групою студентів або індивідуально. Разом з тим, гурток ще не вичерпав всіх можливостей залучення студентів до науково-дослідної роботи. В гуртку студенти можуть зустрічатись з провідними вченими, досвідченими практичними працівниками, аспірантами і обговорювати оголошену тему, проводити дискусію з питань, які їх цікавлять [15].

Наукова спрямованість студентських гуртків – глибока розробка найважливіших теоретичних питань науки загалом та окремих її профільюючих напрямків. Специфічною особливістю в організації роботи гуртків є спільність наукових інтересів викладачів, студентів та аспірантів. Керівництво гуртком здійснює викладач кафедри, при якій функціонує гурток. Залучення студентської молоді у гуртки починається, як правило, з першого курсу і триває протягом всього навчання студента у вузі [15].

На основі визначення поняття “студентський науковий гурток” зробимо спробу сформулювати визначення поняття “студентський волонтерський науковий гурток”. Під останнім маємо на увазі створений при випусковій кафедрі невеликий колектив, об'єднаний теоретичною розробкою та практичною апробацією питань, пов'язаних із волонтерською діяльністю. Згідно Закону України “Про волонтерську діяльність”, прийнятому 19 квітня 2011 р., волонтерська діяльність – добровільна, безкорислива, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами та волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги [7].

Цікаво простежити історичний розвиток студентських волонтерських гуртків. Якщо історія волонтерства в цілому більш-менш відома, хоча й зберігає багато невивчених та суперечливих питань, то історія студентського волонтерства практично не вивчалася. Виникнення волонтерства як соціального феномена пов'язують з діяльністю швейцарця Анрі Дюнан (1828-1910), який водночас вважається родоначальником Міжнародного товариства Червоного Хреста. Що стосується волонтерської активності серед студентів, то на наш погляд, її початківцем можна назвати Арнольда Тойнбі, заслуги якого на ниві волонтерства практично не вивчені.

Арнольд Тойнбі (1852-1883) – англійський філантроп, на честь якого засновано Тойнбі Хол в Лондоні. Він був сином відомого лондонського лікаря Джозефа Тойнбі. Коли Арнольду виповнилося 14 років, його батько помер, і мати віддала сина до військового училища, у якому він провчився лише 2 роки і покинув через слабе здоров'я. Після цього А.Тойнбі навчався вдома. Під час цих занять він захопився історією і згодом вступив до Оксфордського університету. Після закінчення навчання він залишився в університеті тьютором при студентах-стипендіатах індійського уряду. У той час він почав вивчати політичну економію та статистику. Ще коли А.Тойнбі навчався, кафедру історії мистецтв в Оксфордському університеті очолював письменник і поет, літературний критик, художник Джон Рескін (1819-1900), який справив величезний вплив на А.Тойнбі. Дж.Рескін виховав у Тойнбі почуття симпатії до бідного народу, прагнення більше дізнатися та познайомитися з його життям, надати допомогу у моральному та інтелектуальному піднятті мас, покращанні їх побуту. Відтоді А.Тойнбі почав активно вивчати все, що стосу-

валосся життя народу (законодавство про бідних, про заробітну плату, фабричне законодавство тощо). Він дійшов переконання, що лише грошова підтримка, яка не супроводжується знаннями та симпатією, не спроможна покращити становище мас. Симпатія ж та знання можуть з'явитися лише після тривалого й тісного спілкування з народом, набуття спільного з ним життя. Ще будучи студентом, А.Тойнбі переселявся з Оксфорда в Уайтчепель (район Лондона, де мешкало найбідніше населення, процвітала проституція тощо), в дешеві кімнати, які були населені робітничим людом. Він надавав послуги місцевому благодійному товариству, С.Барнету – вікарію церкви св. Іуди, відомому філантропу, який у майбутньому виступив як один із засновників Тойнбі Холлу. В Уайтчепелі А.Тойнбі знайомився з бідняками, вивчав їх біографії, прагнув допомогти кожному порадою, турботою, грошима. До нього приєдналися інші студенти. Молоді оксфордці та кембриджці проводили кілька годин на день в товаристві бідної робітничої молоді, влаштовували для них ігри, хори, спортивні змагання, забезпечували молодь книжками. Своїм власним прикладом студенти-волонтери прагнули вплинути на молодь з нетрів, нав'язати їм високі моральні ідеали, розповідали про честь, обов'язок тощо, давали корисні поради щодо того, як стати шановними людьми та допомогти піднятися іншим [14, с.592]. Про А.Тойнбі писали, що він хоче “засипати соціальну прірву шляхом своєї нескінченної душевної симпатії до людей словами гарячого, щирого переконання” [16]. Він був переконаний, що особисте знайомство та спілкування освічених людей з масами та підняття ступеня їх освіченості можуть служити гарантією корисних результатів філантропічної діяльності. З 1880 р. він почав читати публічні лекції з різних питань економічного та релігійного характеру. Його промова до народу на останніх зборах стала його заповітом: “Ми, представники середнього класу Англії, до цих пір нехтували вами; замість справедливості ми пропонували вам взяти подачки благодійників, а замість симпатії ми давали вам часто самі лише жорстокі й нездійсненні поради; але я думаю, що ми тепер починаємо змінюватися на краще. ... Ми обіцяємо служити вам, ми віддамо все наше життя на вашу користь – більшого ми, звичайно, зробити не зможемо. Ми, люди науки, бажаємо допомогти вам, але не знаємо, як це краще здійснити. Ми готові пожертвувати для вас, для народу, благом більш цінним, ніж сама слава та суспільний стан. Ми готові відмовитися від стилю життя, до якого ми звикли; ми готові покинути наші книжки і жити серед людей, яких любимо... Коли ви досягнете матеріального прогресу, пам'ятайте, що він сам по собі не складає кінцевої мети людського життя. Пам'ятайте, що людина, на зразок дерев і рослин, тримається корінням землі, однак, подібно до них, повинна зростати вгору та звертатися до небес. Якщо тільки ви будете дотримуватися любові до наших братів та прагнути великих ідеалів, тоді ми знайдемо моральне задоволення й щастя в нагороду за наші зусилля й жертви для допомоги вам!” [16] Після його смерті були зібрані гроші на пам'ятник А.Тойнбі. На частину зібраних грошей було засновано “Фонд А.Тойнбі” для досліджень питань політичної економії. Однак на пропозицію священника С.Барнетта, замість пам'ятника було вирішено заснувати на честь А.Тойнбі “Університетське поселення у Східному Лондоні” від університетів Оксфорда й Кембриджа, відоме як Тойнбі Холл (Toynbee Hall), що й було зроблене у 1883 р. Його метою було пов'язати університети зі східним Лондоном і спрямувати людську симпатію, енергію, суспільну думку Оксфорда і Кембриджа на ліквідацію поганих умов міського життя бідного люду. Заклад виконував різні освітні, розважальні, соціальні та благодійні функції. У гуртожитку Тойнбі Холла постійно жили члени асоціації, які працювали на користь бідняків. Тойнбі Холл одночасно являв собою освітній заклад, клуб, який впливав на діяльність місцевих шкіл, місцеву владу, на розваги для народу, санітарію, релігійний і моральний дух бідних. У ньому читали лекції, проводили концерти, конференції, збори тощо. Тойнбі Холл співробітничав з місцевим комітетом опіки бідних, завдяки чому вся система допомоги нужден-

ним вдосконалилася та значно покращилася. Крім того, у Тойнбі Холлі збиралися представники різних благодійних товариств, завдяки чому вони знайомилися один з одним, проводили обмін думками тощо. При Тойнбі Холлі утворилася Ліга реформ освіти, у ньому допомагали отримати вищу освіту бажаним, він брав участь в організації дитячих літніх таборів. Для цього при Холлі під керівництвом священника, одного із засновників цього закладу С.Барнетта утворилося товариство, яке підшукувало у селах приміщення, домовлялося з батьками, залізнодорожними станціями, відправляючи дітей на свіже повітря. Так, влітку 1888 р. це товариство влаштувало такі тимчасові поселення для 1600 бідних дітей [16]. Тойнбі Холл був центром кооперативного руху у всій східній частині Лондона, там утворилася “кооперативна освітня спілка”, члени якої часто виступали медіаторами у примиренні робітників та роботодавців, зокрема під час забастовки на великій сірниковій фабриці у 1888 р. У Тойнбі Холлі утворилися наступні клуби: Тойнбі-Шекспірівський клуб, Тойнбі-філософське товариство, літературне Єлісаветинське товариство, клуб Адама Сміта та інші. Університетське поселення турбувалося також про “pupils-teachers” (учнів-вчителів) – так в англійських школах називали кращих учнів, які допомагали своїм наставникам у навчанні товаришів. Учні-вчителі потребували допомоги через те, що їх позиція в школі була не найкращою: вони не спілкувалися ні з учнями, ні з учителями. Для цього було створено гурток “учителів-учнів”, щоб останні мали змогу спілкуватися одне з одним. Керівники цього гуртка відбирали найбільш здібних для продовження освіти. У кінці XIX ст. у Тойнбі Холлі існували дві школи: ремеслена та елементарна для хлопчиків. Серед членів асоціації були такі відомі люди як філолог Мак Мюллер, юрист А.Дайсі, етнограф, археолог Дж.Лєббок, історик С.Гардинер, економіст Б.Прайс та інші [16].

Звичайно, це був не єдиний випадок активної участі волонтерів-студентів у вирішенні актуальних і болючих питань місцевої громади. У 1882 р. у Нью-Йорку було засноване Товариство організованої благодійності (“Дружні візитери”). Спочатку за основу його діяльності було взято ельберфельдську систему допомоги населенню (Німеччина), але потім воно почало працювати з урахуванням місцевих традицій і особливостей. На початку 1890-х років товариство вже нараховувало 60 філій в різних містах США. “Дружні візитери” склалися з “найманих відвідувачів” (їх було небагато і вони були найбільш досвідченими), решту складали добровольці, в основному жінки. У кожному з товариств кількість “візитерів” була різною (у Нью-Йоркському – 180, Бостонському – 500, у Філадельфії – 800). Цікаво, що активну участь у роботі товариства брали студенти. Так, у 1887 р. у Бостонському товаристві нараховувався 41 студент, у Балтиморі – 25 студентів [14, с. 575]. На кожного дружного візитера припадало 5-6 сімей, які вони відвідували та опікували.

Відома американська діячка, одна з “піонерок” соціальної роботи Джейн Адамс відвідала притулок А.Тойнбі у Лондоні, а потім разом зі своєю подругою Елен Стар заснувала аналогічний притулок у Чикаго (Халл-Хауз) у 1889 р. За короткий час Халл-Хауз перетворився з будинку з кількома кімнатами на комплекс, що включав 13 будинків та займав цілий квартал міста. У Халл-Хаузі забезпечували денний догляд, навчали догляду за здоров'ям, існували курси підготовки до громадянства, англійської мови, гуртки культурної та мистецької діяльності (згодом було відкрито галерею мистецтв), публічна кухня, бібліотека, бюро з найму робочої сили. Вже через 2 місяці після заснування Халл Хаузу у ньому щотижнево знаходили притулок більше 2000 осіб. У ньому також збиралися соціальні реформатори та дослідники. Вони досліджували питання дитячої смертності, умов дитячої праці на фабриках, житлових та санітарних умов, жебрацтва. Ці дослідження вплинули на проведення в Іллінойсі соціальних реформ, а саме, заснування дитячих судів, прийняття законів про дитячу працю, освіту. Її колеги вплинули на політику на національному рівні (засноване Федеральне дитяче

бюро та прийнятий національний закон про дитячу працю) [14, с. 599].

Сьогодні як за кордоном, так і в нашій країні студентські наукові гуртки у вищих навчальних закладах не є рідкістю, однак вони мають переважно вузькопрофесійний теоретичний характер. При цьому існує відносно невеликий відсоток студентських гуртків, де б майбутні фахівці на волонтерських засадах апробували теоретичні здобутки. Наведений нижче матеріал базується на авторському досвіді керівництва волонтерським студентським науковим гуртком.

Студентський науковий гурток “Волонтерська студія” утворився при кафедрі соціальної роботи Миколаївського національного університету ім. В.О.Сухомлинського у вересні 2011 р. Провідною метою діяльності волонтерської студії є розвиток волонтерського руху в контексті соціальної роботи, основним очікуванням – підвищення рівня соціальної активності студентської молоді; набуття навичок волонтерської роботи.

Склад волонтерської студії було визначено на основі відповідних психологічних методик та анкетування. На даний момент до складу гуртка входять 17 осіб. Навчання здійснюється шляхом участі членів гуртка у двох секціях. Перша секція “Школа волонтерської майстерності” передбачає теоретичну підготовку студентів за чітко розробленим планом занять. Зокрема серед тем, які вивчають студенти, є наступні: “Милосердя та благодійність – підґрунтя волонтерства”, “Історичні витоки волонтерства”, “Законодавчо-нормативна база волонтерської діяльності”, “Специфіка та технології волонтерської діяльності з різними категоріями клієнтів”, “Особистісний потенціал волонтера як умова успішної волонтерської діяльності” та інші. Заняття проходять в цікавій формі з використанням інтерактивних технологій.

Друга секція “Майстерня добрих справ” працює без фіксованого графіку, оскільки її діяльність спрямована на впровадження волонтерських ініціатив, запропонованих гуртківцями.

Було розроблено та затверджено Положення про діяльність студентського наукового гуртка “Волонтерська студія”, яке включає такі складові: загальні положення, мета і завдання студентського наукового гуртка, організація і керівництво студентським науковим гуртком, права і обов'язки членів студентського наукового гуртка. Зокрема в положенні зазначено, що засідання

студентського наукового гуртка проводяться не рідше одного разу на місяць з обговоренням підсумків наукових робіт, реферативних повідомлень тощо. Члени наукового гуртка мають право бути присутніми і виступати з доповідями і науковими повідомленнями на засіданнях студентського наукового гуртка; виконувати науково-дослідну роботу під керівництвом науково-педагогічного співробітника кафедри; публікувати свої роботи в загальноуніверситетських та інших наукових виданнях; брати участь у наукових конференціях, олімпіадах, виставках та конкурсах різного рівня, у всіх заходах, що організовуються в межах діяльності студентського наукового гуртка; сприяти залученню до гуртка нових членів.

Найбільш здібні і перспективні студенти рекомендуються до наукової роботи за напрямком наукової діяльності кафедри. Гурток діє в рамках кафедральної наукової теми “Професійно-педагогічні засади підготовки майбутніх соціальних працівників”.

Гуртківці вдало апробують свої теоретичні нароби в практичній діяльності. Вони займаються волонтерством в обласних та міських установах і закладах соціального захисту населення, з якими активно співпрацює випускова кафедра соціальної роботи. Така діяльність дає можливість студентам познайомитися з особливостями роботи з різними категоріями клієнтів (людьми похилого віку, дітьми та молоддю з особливими потребами, вразливими категоріями дорослих), набути навичок, необхідних в майбутній професійній діяльності. Отже, саме у студентському волонтерському гуртку студенти набувають необхідний для майбутнього працевлаштування досвід.

Таким чином, наукові гуртки являють собою творчі колективи студентів, які об'єднані метою якісної підготовки фахівців вищої кваліфікації, формування у них первинних систематизованих навичок науково-дослідної роботи та вмінь застосовувати теоретичні досягнення в практичній діяльності. Волонтерська діяльність студентів має давню історію. Розпочавшись у другій половині XIX ст., її еволюція продовжувалася, однак сутність залишилася незмінною: безкорислива допомога нужденним. Отже, наукову розробку питань, пов'язаних зі студентськими волонтерськими гуртками, варто продовжувати та розвивати, що дозволить оптимізувати професійну підготовку майбутніх соціальних працівників.

Література і джерела

1. Антонова О.А. Волонтерская деятельность как основа формирования активной жизненной позиции педагога-психолога в гуманитарном вузе / О.А.Антонова // Педагогическое образование и наука. – 2009. – №5. – С.85-88.
2. Бойко Я.В. Студенческий научный кружок / Я.В.Бойко // Гуманізація навчально-виховного процесу. – Слов'янськ, 2010. – Спецвипуск 3. – С.78-83.
3. Бондаренко З. Модель організації волонтерської роботи в умовах вищого навчального закладу / З.П.Бондаренко // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2007. – №4. – С.50-58.
4. Бондаренко З.П. Зміст та технології підготовки студентів до волонтерської роботи / З.П.Бондаренко // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2009. – №2. – С.37-50.
5. Волонтерство як ресурс соціальної роботи у громаді: 36. статей. – К.: Християнський Дитячий Фонд, 2006. – 96 с.
6. Голованова Т.П., Гапон Ю.А. Волонтерство в соціальній роботі як феномен цивілізованого суспільства. – Запоріжжя, 1996. – 134 с.
7. Закон України “Про волонтерську діяльність” № 3236-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 42. – С.435.
8. Капська А.Й. Підготовка волонтерів до соціальної роботи: Навч.-метод. посібник / А.Й. Капська, О.Г. Карпенко, Н.М. Комарова; Націон. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, Державна соціальна служба для сім'ї, дітей та молоді. – К.: Держсоцслужба, 2005. – 152 с.
9. Клименюк Н.В. Волонтерська практика як одна із форм підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-педагогічної роботи в громаді // Вересень: науково-методичний, інформаційно-освітній журнал. – 2011. – № 1-2 (50-51). – С.101-107
10. Кратінова В.О. Волонтерство як засіб соціального та професійного становлення студентів спеціальностей “Соціальна педагогіка” та “Соціальна робота” / В.О. Кратінова, Н.Б. Ларіонова, О.П. Песоцька // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2006. – № 1. – С.76-81
11. Курлянд З.Н. Професійно-креативне середовище ВНЗ – передумова підвищення якості майбутніх фахівців / З.Н.Курлянд // Педагогическая наука: история, теория, практика, тенденции развития. – 2009. – Вип.№1. – С.3-7
12. Ларіонова Н., Кратінова В., Караман О. Історико-феноменологічний аналіз волонтерства / Н.Ларіонова, В.Кратінова, О.Караман // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2007. – № 3. – С.99-105.
13. Лях Т.Л. Волонтерство як суспільний феномен / Т.Л.Лях // Проблеми педагогічних технологій: зб. наук. пр. / Волинський державний університет імені Лесі Українки. – Луцьк: Волинський академічний дім, 2004. – Вип. 3-4. – С. 139-144.
14. Мак-Гахан В. Пауперизм в Соединенных штатах / В.Мак-Гахан // Вестник Европы. – 1891. – август. – С.570-605.
15. Марцин В.С. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник / Марцин В.С., Міщенко Н.Г., Даниленко О.А. та ін. – Л.: Ромус-Поліграф, 2002. – 128 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.info-library.com.ua/books-book-162.html>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
16. Слиозберг Г. Попечение о бедных в Англии / Г.Слиозберг // Вестник Европы. – 1888. – октябрь. – С.551-601.
17. Цапок О.М. Фаховий гурток із журналістики як одна з форм навчання студентів / О.М.Цапок // Вісник Черкаського університету. – 2012. – №8. – С.137-

Актуальность данной статьи обусловлена недостаточностью научных исследований по вопросам организации и деятельности студенческих профессиональных кружков, в частности по социальной работе. Представлен историко-теоретический анализ функционирования студенческих волонтерских кружков, приводятся версии их возникновения. Описан опыт деятельности кружка "Волонтерская студия" Николаевского национального университета имени В.А.Сухомлинского. Функционирование такого кружка даст возможность оптимизировать подготовку студентов специальности "социальная работа", причем как в сфере их теоретической, так и практической подготовки.

Ключевые слова: волонтерская деятельность, научный кружок, студенческий волонтерский кружок, социальная работа.

The relevance of the article is caused by the lack of scientific researches on the organisation and activities of student's scientific circles particularly in social work. The article presents a historical and theoretical analysis of the performance of student's volunteer scientific circles, versions of their appearance are presented. The experience of the circle "Volunteer studio" of Mykolayiv National University of V.O.Sukhomlinsky is shown. Functioning of such a circle will give the opportunity to optimize the preparation of students of the social work speciality, both in their theoretical and practical training.

Key words: volunteering, scientific circle, students' volunteer circle, social work.

УДК 378.1; 437.6

ЕТАПИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ В КІН. ХХ – ПОЧ. ХХІ СТОЛІТТЯ

Ключкович Тетяна Василівна
м.Ужгород

Актуальність матеріалу, викладеного у статті, обумовлена пошуком шляхів реформування системи вищої освіти в Україні в процесі її інтеграції в європейський освітній простір. У даному контексті особливо цінним є досвід країн-сусідів колишнього соціалістичного табору, зокрема Словаччини. У статті розглянуто трансформацію системи вищої освіти в Словацькій Республіці в кін. ХХ – поч. ХХІ ст. Встановлено основні фактори, етапи та особливості розвитку вищої освіти в контексті постсоціалістичної модернізації та європейської інтеграції Словаччини. Зроблено висновок про значні зміни в системі вищої освіти Словаччини, орієнтовані на оновлення всіх її структур та нормативно-правового забезпечення, модернізацію змісту і методів підготовки фахівців.

Ключові слова: Словацька Республіка, реформа вищої освіти, європейська інтеграція, Болонський процес.

В процесі постсоціалістичного розвитку, розбудови власної державності та інтеграції в європейський освітній простір Словаччина пройшла складним шляхом реформ, результати яких дозволяють говорити про функціонування в країні системи вищої освіти європейського рівня. Водночас зберігається чимало проблемних моментів в освітньому процесі, які ще потребують свого вирішення в майбутньому. Вивчення і врахування словацького досвіду трансформаційних процесів може бути корисним для України, для якої сьогодні є актуальним реформування вищої освіти в європейському напрямку.

Проблематика трансформації вищої освіти в Словаччині висвітлена в дослідженнях переважно словацьких і чеських авторів (Б. Косова, Ш. Порубський, М.Радек, П.Медерли, В. Лауко, Л.Кральова, М.Урбан та ін.). Окремі аспекти розвитку словацької вищої освіти розкриті в працях вітчизняних вчених Г.Товканець (економічна вища освіта), А.Вієгорової (педагогічна вища освіта), Ж.Таланової (трициклова вища освіта).

Мета даної статті – з'ясувати основні етапи та тенденції розвитку системи вищої освіти в Словацькій Республіці (СР) в контексті постсоціалістичної модернізації та європейської інтеграції.

Аналізуючи процес трансформації системи вищої освіти в Словацькій Республіці, варто, насамперед, зупинитися на тих основних факторах, що впливали на цей процес. Серед найбільш значимих об'єктивних чинників макrorівня, які мали вплив на різних етапах реформування, варто назвати: розпад соціалістичного табору та дезінтеграційні процеси на постсоціалістичному просторі, розпад Чехословаччини та створення самостійної Словацької Республіки, інтенсифікація євроінтеграційних процесів та підтримка Європейською спільнотою освітніх перетворень у Словаччині. Освітня політика також є залежною від внутрішньополітичної, соціально-економічної та соціально-демографічної кон'юнктури розвитку словацького суспільства в кін. ХХ- поч. ХХІ ст.

Реформування освіти в СР перебуває у площині напружених взаємовідносин між трьома групами суб'єктів освітнього процесу: державою і політичними партіями, які впливають на процес формування освітньої політики; педагогічними працівниками як реалізаторами реформ; громадськістю, яка посередництвом суспільної думки створює соціальний контекст трансформаційного процесу [2, с. 37].

Інший важливий аспект факторного впливу – це чинники традиційного характеру, формування яких йде впродовж десятиліть і навіть століть. Б.Косова та Ш.Порубський виділили, зокрема, три основних традиційних фактори, які сильно закорінені в словацькій освітній системі, і тим самим, впливають, переважно гальмуюче, на процес реформування: 1) централізаторські тенденції в освіті та намагання держави контролювати освітній процес; 2) традиція інформативного навчання, яка має корені ще з педагогічно-дидактичної спадщини Я.А.Коменського; 3) суспільна свідомість щодо розуміння значення освіти [2, с. 36-37].

Інтенсивність та результативність реформ дозволяють виокремити кілька етапів розвитку системи вищої освіти в Словацькій Республіці.

Перший етап трансформації розпочався відразу після краху комуністичного режиму в Чехословаччині в 1989 р. і тривав до розпаду спільної держави чехів і словаків у 1992 р. Для